

СУЧАСНІ ТРЕНДИ ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ

© 2025 КОВБАТЮК М. В., ШКЛЯР В. В., КОВБАТЮК Г. О., ПЕТУХОВ А. С.

УДК 339.137.2:339.9-026.15
JEL Classification: L8; O14; Z10

Ковбатюк М. В., Шкляр В. В., Ковбатюк Г. О., Петухов А. С.
Сучасні тренди та тенденції розвитку міжнародної торгівлі

У статті здійснено аналітичний огляд структури та змін у міжнародній торгівлі за технологічними товарними групами за період 2000–2023 рр. Міжнародна торгівля є важливим драйвером світової економіки, а її структура зазнає динамічних змін під впливом глобалізації, цифровізації, регіональної інтеграції, технологічних трансформацій, геополітичних факторів, торговельних протистоянь, пандемії та військових конфліктів. Установлено, що за останні два десятиліття світовий зовнішньоторговельний оборот суттєво зріс, особливо після пандемії COVID-19. У дослідженні детально проаналізовано динаміку експорту та імпорту продукції різних технологічних груп: первинних продуктів, сировинних товарів, низькотехнологічної, середньотехнологічної та високотехнологічної продукції. Виявлено, що експорт та імпорт первинної та сировинної продукції демонструють високі темпи зростання у 2023 р., тоді як високотехнологічна продукція зазнає нерівномірного розвитку через глобальні економічні коливання, перебудову ланцюгів постачання та технологічні обмеження. Особливу увагу приділено структурним змінам, а саме: зростанню питомої ваги сировинної продукції у світовій торгівлі та відносній стабільності середньотехнологічного сектора. Зафіксовано скорочення частки низькотехнологічних товарів, що свідчить про поступову модернізацію глобальної економіки та зміну попиту. Аналіз показує, що стабільний попит на продукцію машинобудування та переробної промисловості забезпечує стійкість середньотехнологічних виробництв у міжнародній торгівлі. Результати дослідження доводять, що аналітичний моніторинг динаміки та структури торгівлі технологічною продукцією є важливим для формування державної політики, підтримки національної конкурентоспроможності, розробки стратегій економічної безпеки та адаптації бізнесу до змін світової кон'юнктури. Поглиблене розуміння цих процесів дозволяє виявляти нові можливості для інтеграції у глобальні ринки та забезпечення сталого економічного розвитку.

Ключові слова: міжнародна торгівля, експорт, імпорт, зовнішньоторговельний оборот, технологічні товарні групи, аналіз, міжнародний економічний аналіз, тенденції розвитку.

Рис.: 5. Табл.: 2. Бібл.: 11.

Ковбатюк Марина Володимирівна – кандидат економічних наук, професор, професор кафедри теоретичної та прикладної економіки, Державний університет інфраструктури та технологій (вул. Кирилівська, 9, Київ, 04071, Україна)

E-mail: mvkov58@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1149-6537>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/2030729>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=56060951900>

Шкляр Вікторія Вікторівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри теоретичної та прикладної економіки, Державний університет інфраструктури та технологій (вул. Кирилівська, 9, Київ, 04071, Україна)

E-mail: viktoriya_shklyar@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2651-0319>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/ABE-1505-2022>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=56328251800>

Ковбатюк Георгій Олександрович – старший викладач кафедри теоретичної та прикладної економіки, Державний університет інфраструктури та технологій (вул. Кирилівська, 9, Київ, 04071, Україна)

E-mail: kgacs1.6@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8140-4506>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/ABY-9242-2022>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57223366392>

Петухов Андрій Сергійович – аспірант кафедри теоретичної та прикладної економіки, Державний університет інфраструктури та технологій (вул. Кирилівська, 9, Київ, 04071, Україна)

E-mail: a.petuhov@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-0898-9909>

Kovbatiuk M. V., Shkliar V. V., Kovbatiuk H. O., Pietukhov A. S. Modern Trends and Developments in International Trade

The article provides an analytical overview of the structure and changes in international trade by technological product groups for the period 2000–2023. International trade is a significant driver of the global economy, and its structure is undergoing dynamic changes influenced by globalization, digitalization, regional integration, technological transformations, geopolitical factors, trade confrontations, pandemics, and military conflicts. It is determined that over the past two decades, global foreign trade turnover has significantly increased, especially after the COVID-19 pandemic. The study analyzes in detail the dynamics of exports and imports of products from various technological groups: primary products, raw materials, low-tech, medium-tech, and high-tech products. It has been revealed that the exports and imports of primary and raw materials are showing high growth rates in 2023, while high-tech products undergo uneven development due to global economic fluctuations, restructuring of supply chains, and technological constraints. Special attention is paid to structural changes, namely: the increase in the share of raw materials in global trade and the relative stability of the medium-tech sector. A decline in the share of low-tech goods has been recorded, indicating a gradual modernization of the global economy and a shift in demand. The analysis shows that stable demand for machinery and manufacturing products ensures the resilience of medium-tech industries in international trade. The results of the study demonstrate that analytical monitoring of the dynamics and structure of trade in technological products is crucial for shaping State policy, supporting national competitiveness, developing economic security strategies, and adapting businesses to changes in global market conjuncture. A deeper understanding of these processes allows for the identification of new opportunities for integration into global markets and ensuring sustainable economic development.

Keywords: international trade, export, import, foreign trade turnover, technological product groups, analysis, international economic analysis, development trends.

Fig.: 5. Tabl.: 2. Bibl.: 11.

Kovbatiuk Maryna V. – Candidate of Sciences (Economics), Professor, Professor of the Department of Theoretical and Applied Economics, State University of Infrastructure and Technologies (9 Kyrylivska Str., Kyiv, 04071, Ukraine)

E-mail: mvkov58@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1149-6537>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/2030729>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=56060951900>

Shkliar Viktoriia V. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Theoretical and Applied Economics, State University of Infrastructure and Technologies (9 Kyrylivska Str., Kyiv, 04071, Ukraine)

E-mail: viktoriia_shklyar@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2651-0319>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/ABE-1505-2022>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=56328251800>

Kovbatiuk Heorhii O. – Senior Lecturer of the Department of Theoretical and Applied Economics, State University of Infrastructure and Technologies (9 Kyrylivska Str., Kyiv, 04071, Ukraine)

E-mail: kgacs1.6@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8140-4506>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/ABY-9242-2022>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57223366392>

Pietukhov Andrii S. – Postgraduate Student of the Department of Theoretical and Applied Economics, State University of Infrastructure and Technologies (9 Kyrylivska Str., Kyiv, 04071, Ukraine)

E-mail: a.petuhov@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-0898-9909>

Міжнародна торгівля є ключовим двигуном світової економіки, визначаючи напрями розвитку глобального ринку та сприяючи економічному зростанню держав. У сучасних умовах світова торгівля зазнає суттєвих змін під впливом таких факторів, як глобалізація, регіональна інтеграція, цифровізація, зміни в ланцюгах постачання та геополітична нестабільність. Зростаюча роль новітніх технологій, посилення протекціонізму в деяких країнах і загострення конкуренції між світовими економічними центрами значною мірою трансформують міжнародну торговельну систему.

Аналіз наукових джерел [1–7; 9] і регулярна публікація статистичних збірників міжнародними організаціями [8; 10; 11] підтверджують, що дослідження світових тенденцій розвитку міжнародної

торгівлі та України, зокрема, є вкрай актуальним у сучасних умовах, оскільки воно дає змогу оцінити вплив глобальних процесів на економіку різних країн і розробити ефективні стратегії адаптації до нових викликів. Важливість цієї теми зростає у зв'язку з динамічними змінами в міжнародних торговельних угодах, посиленням конкуренції та необхідністю переходу до стійких моделей економічного розвитку. Аналіз поточних тенденцій дозволяє прогнозувати майбутні зміни у світовій торгівлі, що є критично важливим для підприємств, урядів та міжнародних організацій, які формують глобальну економічну політику.

Метою статті є діагностика сучасних тенденцій та структурних змін у міжнародній торгівлі відповідно до технологічних товарних груп.

За останні 23 роки величина світового зовнішньоторговельного обороту зросла у 3,5 разу, що вказує на загальну тенденцію до глобалізації та зростання міжнародної торгівлі (рис. 1). Особливо помітним є зростання цього показника у 2023 р. порівняно з попередніми роками, що є наслідком відновлення економічної активності після пандемії COVID-19.

Загальний обсяг експорту зріс майже в 3,7 разу за аналізований період. Своєю чергою,

загальний обсяг імпорту також демонструє схожу динаміку, збільшившись приблизно в 3,4 разу. Співвідношення експорту та імпорту залишалося відносно стабільним, що свідчить про баланс у зовнішньоторговельній діяльності.

Звичайно, що за аналізований період зростання обсягів міжнародної торгівлі відбувалися під впливом структурних змін і внаслідок коливання темпів зростання в технологічних товарних групах у різні періоди.

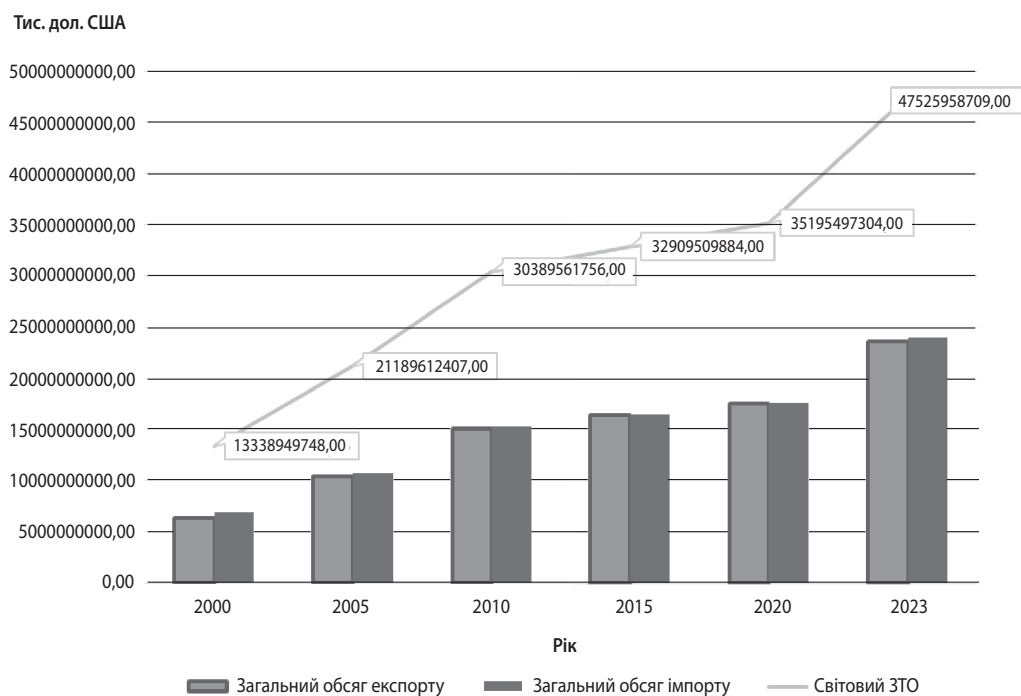

Рис. 1. Світовий зовнішньоторговельний оборот за період 2000–2023 рр., тис. дол. США

Джерело: побудовано за [8].

Якщо розглядати динаміку світового експорту, то варто відзначити такі тенденції (табл. 1). Найвищий середній темп зростання спостерігався в період 2000–2005 рр. (167,29%), після чого відбулося поступове уповільнення. Найнижчі темпи зростання характерні для періоду 2010–2020 рр. через суттєве сповільнення, що пов'язано з локальними економічними кризами, та торговельними бар'єрами. Проте, у 2023 р. порівняно з 2020 р. спостерігається збільшення темпів росту експорту на 34,46%, що свідчить про відновлення світової торгівлі.

Експорт первинних продуктів та сировинних виробництв демонструє значні коливання, причому у 2023 р. порівняно з 2020 р. темпи зростання значно прискорилися (первинні продукти зросли на 57,07%, агропромислові товари – на 29,41%, а інші сировинні виробництва – на 60,42%). Експорт продукції низькотехнологічних виробництв

має порівняно стабільні темпи зростання, хоча в період 2015–2020 рр. спостерігалось його уповільнення. У 2023 р. відбулося помірне зростання в діапазоні 15,85–32,13% порівняно з 2020 р. Експорт продукції середньотехнологічних виробництв показує нерівномірну динаміку. Так, експорт продукції автомобільної промисловості у 2020 р. зазнав скорочення на 3,57% порівняно з 2015 р., але станом на 2023 р. відбулося зростання на 47,18% порівняно з 2020 р.

Щодо експорту продукції високотехнологічних виробництв, то дана група характеризувалася найбільшими темпами зростання в період 2000–2010 рр. У наступні періоди дана технологічна група демонструє зростання експорту, проте воно є досить нерівномірним. Наочно тенденції зміни обсягів світового експорту в розрізі агрегованих технологічних товарних груп за період 2000–2023 рр. наведено на рис. 2.

Таблиця 1

Динаміка світового експорту за технологічними товарними групами

Товарні групи експорту	Темп зростання, %				
	2005/2000	2010/2005	2015/2010	2020/2015	2023/2020
Первинні продукти	208,02	156,57	82,81	98,36	157,07
Сировинні виробництва: агропромислові	157,69	142,67	110,77	112,90	129,41
Сировинні виробництва: інші	205,07	167,59	95,55	99,44	160,42
Низькотехнологічні виробництва: текстильна, швейна та взуттєва промисловість	139,64	126,94	122,72	102,08	115,85
Низькотехнологічні виробництва: інша продукція	168,76	137,20	117,80	103,98	132,13
Середньотехнологічні виробництва: автомобільна промисловість	162,16	117,65	122,10	96,43	147,18
Середньотехнологічні виробництва: переробна промисловість	183,34	140,67	106,43	109,00	131,32
Середньотехнологічні виробництва: машинобудування	158,79	141,46	113,57	106,80	128,54
Високотехнологічні виробництва: електроніка та електротехнічна продукція	134,36	137,46	112,96	122,98	115,32
Високотехнологічні виробництва: інші	168,96	155,17	119,10	113,47	124,79
Інша продукція	169,09	143,73	117,13	110,26	136,18
Світовий експорт	167,29	143,67	106,89	106,98	134,46

Джерело: побудовано за [8].

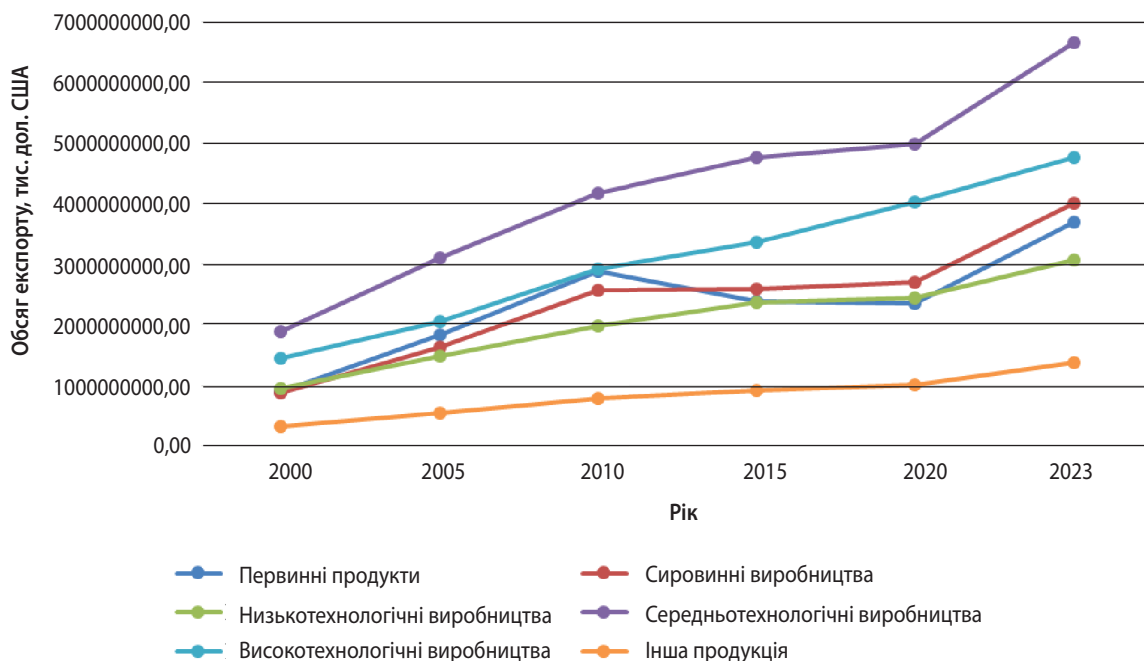

Рис. 2. Обсяг світового експорту в розрізі агрегованих технологічних товарних груп за період 2000–2023 рр., тис. дол. США

Джерело: побудовано за [8].

Отже, у 2023 р. світовий експорт загалом демонструє зростання після певного сповільнення в попередні періоди. Найшвидше зростає експорт первинних і сировинних продуктів, що пов'язано зі змінами на світових ринках ресурсів.

Експорт продукції високотехнологічних і середньотехнологічних виробництв має більш стабільну динаміку, що свідчить про збільшення попиту саме на ці групи продуктів. Віднов-

лення експорту продукції автомобільної промисловості та машинобудування у 2023 р. може бути індикатором загального покращення глобальної економічної ситуації.

Певних змін зазнала і структура світового експорту (рис. 3). Аналіз змін у структурі світового експорту за 2000–2023 рр. показує певні коливання частки різних технологічних товарних груп, що відбулися під впливом змін у глобальних виробничих ланцюгах та пріоритетах міжнародної торгівлі.

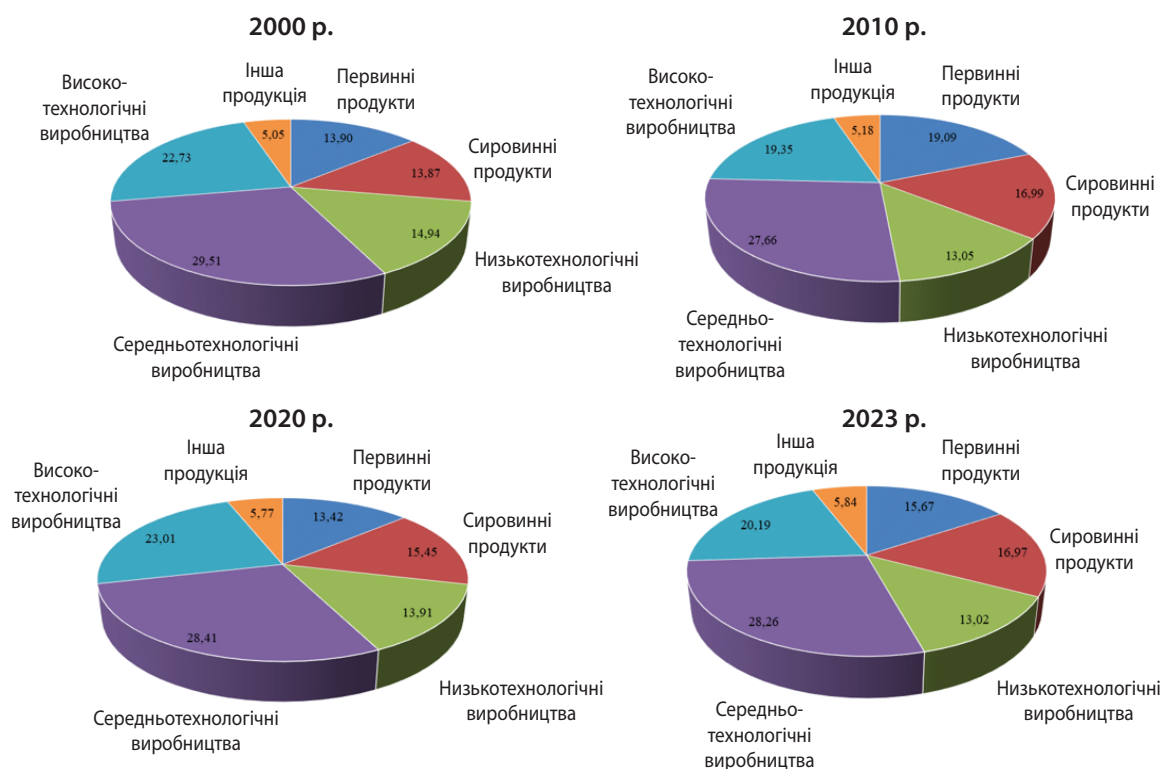

Рис. 3. Структура обсягу світового експорту в розрізі агрегованих технологічних товарних груп за 2000–2023 рр., %

Джерело: побудовано за [8].

Для первинних продуктів і сировинного виробництва характерне зростання питомої ваги за аналізований період. Частка первинних продуктів зросла з 13,90% у 2000 р. до 19,09% у 2010 р., після чого зменшилася до 13,42% у 2020 р., але знову зросла до 15,67% у 2023 р. Такі коливання, більшою мірою, формувалися під впливом циклічності попиту на сировину. Частка сировинних виробництв збільшилася з 13,87% у 2000 р. до 16,97% у 2023 р., що може бути пов'язано з підвищенням попиту на аграрну продукцію та ресурси.

Щодо структурних змін у групах низькотехнологічних і високотехнологічних виробництв, то для них, переважно, характерне скорочення питомої ваги у світовому експорті. Низькотехнологічні виробництва поступово втрачали позиції, та їхня

питома вага станом на 2023 р. зменшилася на 2% порівняно з 2000 р., що свідчить про зростання конкуренції та автоматизацію виробництва в даному секторі. Високотехнологічні виробництва мали коливання від 22,73% (2000 р.) до 20,19% (2023 р.), що можна пояснити технологічними змінами, глобальними кризами та перебудовою ланцюгів поставок.

Проте переважно стабільну питому вагу у структурі світового експорту займали середньотехнологічні виробництва. Їхня частка залишалася на рівні близько 28%, що свідчить про важливу роль цього сектора в міжнародній торгівлі.

Отже, світова торговельна структура демонструє зміщення в бік сировинних виробництв, тоді як низькотехнологічні та високотехнологічні ви-

робництва зазнають коливань, що відображає глобальні економічні зміни, автоматизацію та зміни пріоритетів у міжнародній торгівлі.

Зміни у виробничих ланцюгах і попиті на різні категорії товарів відображається й у значному коливанні темпів зростання світового імпорту (табл. 2). Аналіз динаміки імпорту за техно-

логічними товарними групами за період 2000–2023 рр. показує, що найвищі темпи зростання імпорту спостерігалися у 2000–2010 рр., що свідчить про активну глобалізацію та розширення торгівлі. У наступний десятирічний період імпорт демонструє тенденцію до відновлення, особливо активність зросла у 2023 р., оскільки економіки почали відновлюватися після пандемічного застою.

Таблиця 2

Динаміка світового імпорту за технологічними товарними групами

Товарні групи імпорту	Темп зростання, %				
	2005/2000	2010/2005	2015/2010	2020/2015	2023/2020
Первинні продукти	183,04	160,89	88,32	100,10	163,41
Сировинні виробництва: агропромислові	157,80	139,33	110,53	111,68	130,50
Сировинні виробництва: інші	195,21	164,42	94,40	100,44	159,67
Низькотехнологічні виробництва: текстильна, швейна та взуттєва промисловість	139,42	122,43	118,18	102,64	110,94
Низькотехнологічні виробництва: інша продукція	171,66	134,36	111,22	103,96	128,43
Середньотехнологічні виробництва: автомобільна промисловість	122,59	151,94	123,53	96,33	147,38
Середньотехнологічні виробництва: переробна промисловість	178,28	140,58	107,53	108,14	130,78
Середньотехнологічні виробництва: машинобудування	162,07	137,61	114,36	105,63	129,28
Високотехнологічні виробництва: електроніка та електротехнічна продукція	102,38	140,01	112,72	122,26	117,00
Високотехнологічні виробництва: інші	187,95	147,96	121,94	114,85	122,28
Інша продукція	138,22	139,98	13,06	1105,14	143,99
Світовий імпорт	151,00	145,17	103,37	112,15	135,27

Джерело: побудовано за [8].

Імпорт первинних продуктів демонструє високі темпи зростання у 2023 р. (63,41%) порівняно з 2020 р., що свідчить про зростання попиту на природні ресурси останні три роки. Хоча ще у 2015 р. для них було характерне зменшення майже на 12% порівняно з 2010 р.

Імпорт товарів сировинних виробництв має стабільне зростання, особливо агропромислових товарів (на 30,50%) та інших сировинних товарів (на 59,67%) у 2023 р. порівняно з 2020 р. Проте більш інтенсивний приріст характерний у 2005 р.

Імпорт продукції низькотехнологічних виробництв, а саме: текстильної, швейної продукції та взуття характеризується незначним приростом у період 2015–2020 рр. Проте діапазон інших років супроводжується помірним зростанням. Імпорт

іншої низькотехнологічної продукції має аналогічну динаміку, хоча демонструє дещо вищі темпи зростання у 2023 р. (+28,43%) порівняно з 2020 р.

Розглядаючи імпорт продукції середньотехнологічних виробництв, варто зазначити, що автомобільна промисловість після спаду у 2020 р. (96,33%) стрімко відновилося у 2023 р. (147,38%), що свідчить про відновлення попиту. Найкращим зростаючим періодом для даної технологічної групи був період 2005–2010 рр. з темпом зростання в 151,94%. Аналогічні тенденції стосуються імпорту продукції переробної промисловості та машинобудування – період 2010–2020 рр. має нижчий відсотковий приріст внаслідок економічної кризи 2008 р. і пандемії COVID-19. Проте ста-

більше зростання характерне для даних груп уже у 2023 р. (130,78% і 129,28% відповідно) порівняно з 2020 р.

Щодо високотехнологічної товарної групи, то найбільш стабільне зростання демонструють імпорту електроніки та електротехніки, що свідчить про збільшення попиту на високотехнологічні товари. Інші високотехнологічні виробництва після 2005 р. хоча і мають позитивну динаміку, але характеризуються значно нижчим відсотком приросту.

Аномальне зростання імпорту іншої продукції у 2020 р. (1105,14%) пов'язане з особливими факторами, такими, як імпорту медичних товарів через пандемію COVID-19.

Загалом світовий імпорту демонструє позитивну динаміку з періодичними спадами, зумовленими кризами. У 2023 р. спостерігається активне зростання в усіх категоріях, особливо в сировинних, середньотехнологічних і високотехнологічних виробництвах (рис. 4).

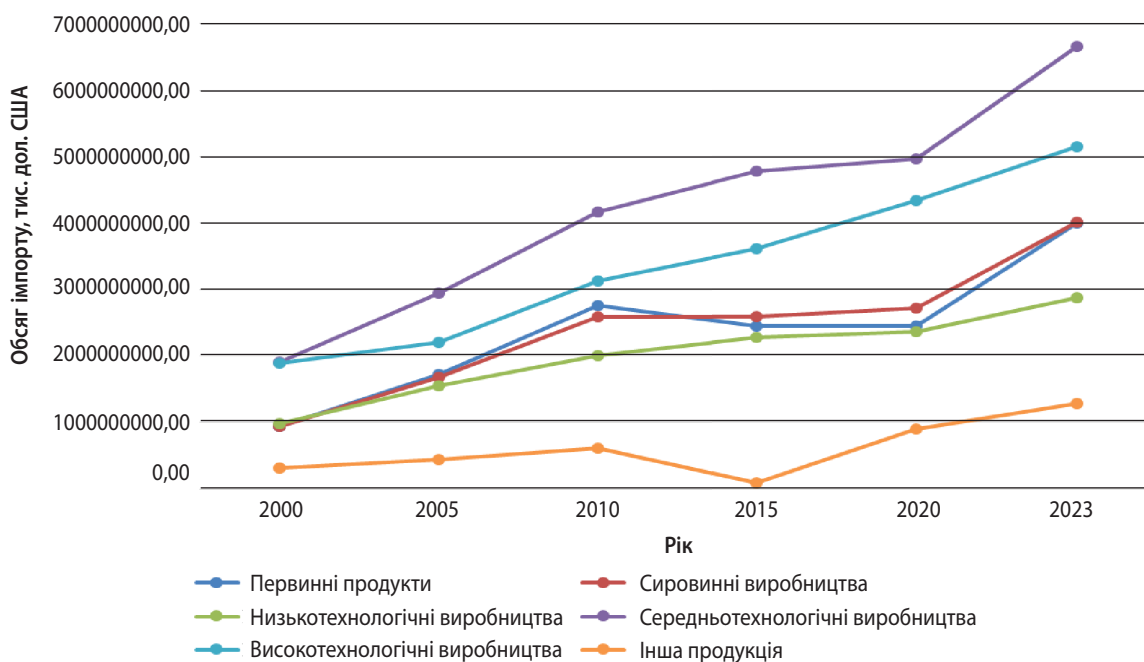

Рис. 4. Обсяг світового імпорту в розрізі агрегованих технологічних товарних груп за період 2000–2023 рр., тис. дол. США

Джерело: побудовано за [8].

Як бачимо, світовий імпорту демонструє ознаки відновлення після глобальних потрясінь, а його структура також супроводжується змінами відповідно до сучасних економічних викликів. Аналіз структури імпорту за 2000–2023 рр. демонструє зміну часток окремих товарних груп, що свідчить про зміну глобальних торговельних тенденцій та попиту на різні види продукції. Зміну питомої ваги світового імпорту за технологічними товарними групами наведено на рис. 5.

За аналізований період варто виділити такі ключові зміни у структурі світового імпорту, а саме – аналогічно до світового експорту відбулося збільшення частки імпортованих первинних продуктів та сировинних виробництв. Питома вага первинних продуктів зросла на 3,19% у 2023 р. порівняно з 2000 р. і становить 16,67%. Підвищення попиту на агропромислову продукцію та іншу

сировину сприяло збільшенню частки сировинних виробництв, що також демонструють тенденцію до зростання – з 13,45% (2000 р.) до 16,75% (2023 р.). Поступове зниження частки низькотехнологічних виробництв відбулося переважно через перенесення виробництв у країни з дешевшою робочою силою та зміну попиту на більш технологічні товари.

Частка середньотехнологічних виробництв залишається майже незмінною, зі значенням близько 27%, що свідчить про стабільний попит на товари автомобільної, машинобудівної та переробної промисловості.

Коливання частки високотехнологічних виробництв характерне для всього аналізованого періоду. Зниження їхньої частки у 2010 р. (20,52%) у порівнянні з 2000 р. (27,12%) пов'язано з кризовими економічними явищами та переорієнтацією виробництв. Після зростання у 2020 р. до рівня 24,55% їх частка знову зменшилася на 3,1% у 2023 р., що є

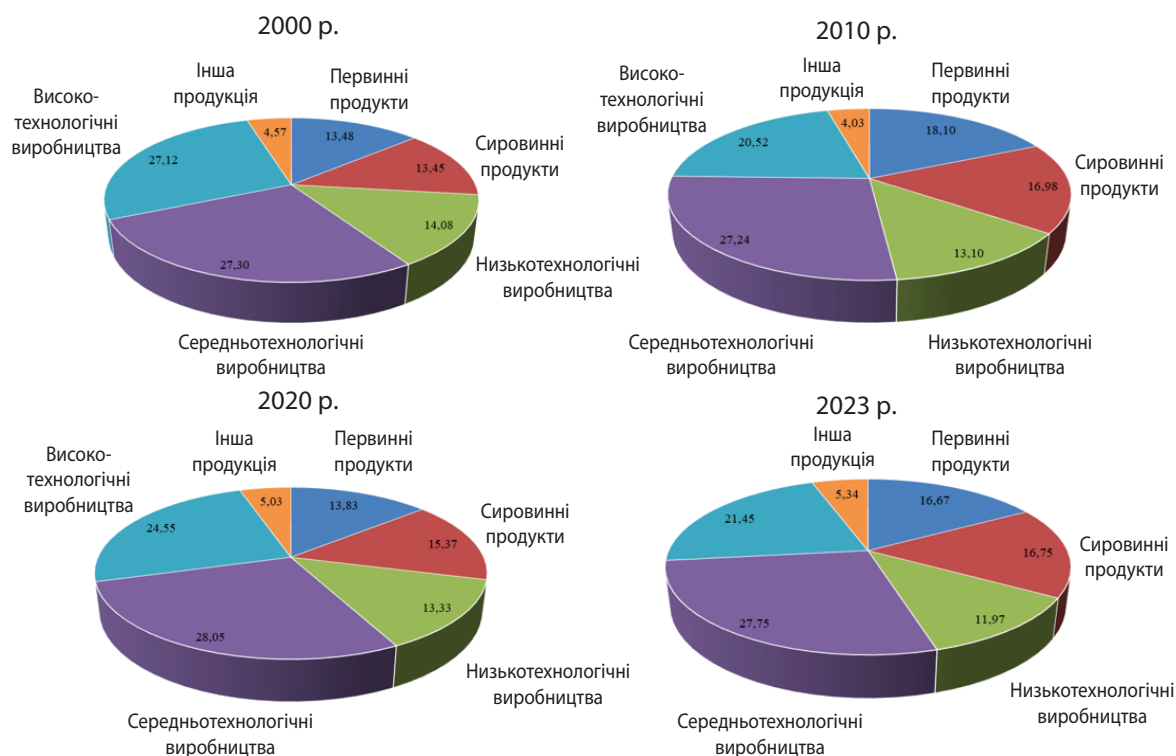

Рис. 5. Структура обсягу світового імпорту в розрізі агрегованих технологічних товарних груп за 2000–2023 рр., %

Джерело: побудовано за [8].

наслідком змін у глобальному ланцюгу постачань, криз у напівпровідниковій галузі та торговельних обмежень.

Питома вага іншої продукції поступово зростає (з 4,57% у 2000 р. до 5,34% у 2023 р.), що пояснюється змінами в категоризації товарів та зростанням імпорту специфічних товарних груп.

Отже, у структурі світового імпорту відбувається поступове збільшення частки первинних продуктів і сировини, що свідчить про зростання їхньої ролі в міжнародній торгівлі. Скорочення частки продукції низькотехнологічних виробництв може свідчити про їхнє витіснення з ринку. Стабільність середньотехнологічного сектора вказує на незмінний попит на продукцію машинобудування та переробної промисловості. Високотехнологічні виробництва зазнають коливань, що є наслідком змін у глобальному виробництві та технологічних обмежень.

ВИСНОВКИ

У сучасних умовах високотехнологічна продукція є одним із головних драйверів економічного розвитку. Зростання ролі високих технологій, цифровізації, інновацій та науково-дослідних роз-

робок формує нові тренди в міжнародній торгівлі, визначає рівень конкурентоспроможності країн та їхнє місце у глобальних ланцюгах вартості. Водночас міжнародна торгівля зазнає постійних змін під впливом таких факторів, як геополітична нестабільність, зміна технологічних укладів, політика державної підтримки національних виробників, посилення тенденцій протекціонізму тощо.

Моніторинг і аналітичний огляд структури та динаміки міжнародної торгівлі в розрізі технологічних товарних груп дозволяє своєчасно ідентифікувати зміни у світовій економіці, зрозуміти стратегічні пріоритети провідних держав і оцінити можливості та виклики для країн, що розвиваються.

Аналітичні дані, що відображають динамічні та структурні зміни міжнародної торгівлі, є базою для розробки ефективних стратегій стимулювання експорту, розвитку технологічних секторів економіки та інтеграції до глобальних ринків, що позитивно впливає на формування державної політики. Крім того, розуміння тенденцій дозволяє компаніям адаптувати свою зовнішньоекономічну діяльність, шукати нові ринки збуту та технологічних партнерів.

Особливо важливе значення аналітичне дослідження міжнародної торгівлі має для забезпе-

чення національної безпеки, оскільки технології відіграють стратегічну роль, тому контроль за їхнім імпортом і експортом є важливою складовою економічної та технологічної безпеки держави.

Отже, аналіз структури та змін технологічних товарних груп у міжнародній торгівлі є не просто актуальним, а необхідним для розуміння сучасних тенденцій глобальної економіки та розробки відповідних стратегічних рішень. ■

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Богашко О. Л. Глобальні тенденції розвитку міжнародної торгівлі та кон'юнктура світових ринків товарів і послуг. *Розвиток міжнародної торгівлі в умовах глобальних економічних дисбалансів* : матеріали виступів Всеукраїнського форуму з проблем міжнародних економічних відносин (11 квітня 2019 р.). Житомир : ЖДТУ, 2019. С. 27–30. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/06/27-2.pdf>
2. Гаврилюк І. І. Динаміка та тенденції розвитку міжнародної торгівлі в Україні. *Економіка та суспільство*. 2023. Вип. 47. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-47-33>
3. Ковбатьок М. В., Ковбатьок Г. О., Шкляр В. В., Петухов А. С. Аналіз сучасного стану зовнішньоторговельних відносин України за видами торговельних потоків. *Economic Synergy*. 2024. Вип. 2. С. 85–104. DOI: <https://doi.org/10.53920/ES-2024-2-6>
4. Молчанова Е. Глобальні тренди світової торгівлі товарами. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2020. № 4. С. 23–34. DOI: [https://doi.org/10.31617/zt.knute.2020\(111\)02](https://doi.org/10.31617/zt.knute.2020(111)02)
5. Панасюк В. І., Голодюк Г. І., Шевченко А. О. Вплив глобальних економічних трендів на моделі ціноутворення в міжнародній торгівлі. *Актуальні питання економічних наук*. 2025. № 10. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15240574>
6. Притула Х. М., Кирик І. М. Оцінення структури та динаміки зовнішньої торгівлі України з країнами ЄС. *Економіка та суспільство*. 2023. Вип. 54. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-54-60>
7. Ярмач О. В., Черняєва А. О. Сучасні тенденції розвитку міжнародної торгівлі та глобалізації. *Інфраструктура ринку*. 2020. Вип. 43. С. 35–38. DOI: <https://doi.org/10.32843/infrastruct43-7>
8. Official website of the United Nations Conference on Trade and Development. URL: <https://unctadstat.unctad.org>
9. Redko K., Tkachenko I. Analysis of the Structure of the International Trade between Ukraine and the EU. *Економічний вісник НТУУ «Київський політехнічний інститут»*. 2021. № 18. С. 39–43. DOI: <https://doi.org/10.20535/2307-5651.18.2021.231178>
10. Trade and Development Report 2024. Rethinking Development in the Age of Discontent. OVERVIEW. United Nations. 2024. 35 p. URL: <https://unctad.org/publication/trade-and-development-report-2024>

11. Trade and inclusiveness. How to make trade work for all. World Trade Organization. 2024. 160 p. URL: https://www.wto.org/english/res_e/booksp_e/wtr24_e/wtr24_e.pdf

REFERENCES

- Bohashko, O. L. (2019). Hlobalni tendentsii rozvytku mizhnarodnoi torhivli ta kon'iunktura svitovykh rynkiv tovariv i posluh [Global trends in the development of international trade and the state of global markets for goods and services]. In *Rozvytok mizhnarodnoi torhivli v umovakh hlobalnykh ekonomichnykh dysbalansiv: materialy Vseukrainskoho forumu z problem mizhnarodnykh ekonomichnykh vidnosyn* (Zhytomyr, 11 April 2019) (pp. 27–30). Zhytomyr: ZhDTU. <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/06/27-2.pdf>
- Havryliuk, I. I. (2023). Dynamika ta tendentsii rozvytku mizhnarodnoi torhivli v Ukraini [Dynamics and trends of international trade development in Ukraine]. *Ekonomika ta suspilstvo*, (47). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-47-33>
- Kobbatyuk, M. V., Kobbatyuk, H. O., Shkliar, V. V., & Pietukhov, A. S. (2024). Analiz suchasnoho stanu zovnishnotorhovelynykh vidnosyn Ukrainy za vydamy torhovelynykh potokiv [Analysis of the current state of Ukraine's foreign trade relations by types of trade flows]. *Economic Synergy*, (2), 85–104. <https://doi.org/10.53920/ES-2024-2-6>
- Molchanova, E. (2020). Hlobalni trendy svitovoi torhivli tovaramy [Global trends in world trade in goods]. *Zovnishnia torhivlia: ekonomika, finansy, pravo*, (4), 23–34. [https://doi.org/10.31617/zt.knute.2020\(111\)02](https://doi.org/10.31617/zt.knute.2020(111)02)
- Official website of the United Nations Conference on Trade and Development. (n.d.). <https://unctadstat.unctad.org>
- Panasjuk, V. I., Holodiuk, H. I., & Shevchenko, A. O. (2025). Vplyv hlobalnykh ekonomichnykh trendiv na modeli tsinoutvorennia v mizhnarodnii torhivli [The impact of global economic trends on pricing models in international trade]. *Aktualni pytannia ekonomichnykh nauk*, (10). <https://doi.org/10.5281/zenodo.15240574>
- Pritula, Kh. M., & Kyryk, I. M. (2023). Otsinennia struktury ta dynamiky zovnishnoi torhivli Ukrainy z krainamy YeS [Assessment of the structure and dynamics of Ukraine's foreign trade with EU countries]. *Ekonomika ta suspilstvo*, (54). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-54-60>
- Redko, K., & Tkachenko, I. (2021). Analysis of the structure of the international trade between Ukraine and the EU. *Ekonomichniy visnyk NTUU "Kyivskiy politekhnichnyi instytut"*, (18), 39–43. <https://doi.org/10.20535/2307-5651.18.2021.231178>

Trade and Development Report 2024. Rethinking development in the age of discontent. OVERVIEW. (2024). United Nations. <https://unctad.org/publication/trade-and-development-report-2024>
Trade and inclusiveness. How to make trade work for all. (2024). World Trade Organization. https://www.wto.org/english/res_e/booksp_e/wtr24_e/wtr24_e.pdf

Yarmak, O. V., & Cherniayeva, A. O. (2020). Suchasni tendentsii rozvytku mizhnarodnoi torhivli ta hlobalizatsii [Current trends in international trade and globalization]. *Infrastruktura rynku*, (43), 35–38. <https://doi.org/10.32843/infrastruct43-7>

УДК 35:336.14
JEL Classification: O44
DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2025-4-42-50>

ІНКЛЮЗИВНЕ ЗРОСТАННЯ ЯК НОВИЙ КРИТЕРІЙ ЗЕЛЕНОЇ ЕКОНОМІКИ: ТЕОРІЯ ТА ІНСТРУМЕНТИ АНАЛІЗУ

© 2025 ДОВГАЛЬ О. А.

УДК 35:336.14
JEL Classification: O44

Довгаль О. А. Інклюзивне зростання як новий критерій зеленої економіки: теорія та інструменти аналізу

Мета статті заключається у вирішенні актуального наукового завдання щодо розвитку теоретичних і практичних підходів до становлення зеленої економіки в різних країнах, розробка методики аналізу зеленого розвитку та зеленої інклюзивності окремих країн і груп країн. Методи дослідження – застосування теорії зеленої економіки та інклюзивного зростання, узагальнення інструментів аналізу рівня розвитку зеленої економіки та індексів, що вимірюють рівень інклюзивного зростання в країнах світу, спостереження, узагальнення, сходження від абстрактного до конкретного, єдність логічного та історичного, а також кількісного та якісного підходів. Розкрито такі критерії зеленої економіки: висока якість людського та природного капіталів; високий рівень розвитку науково-технічного та інноваційного потенціалів галузей економіки; ресурсоефективність та енергоємність галузей економіки. Аргументовано новий критерій зеленої економіки за сучасних умов – зростання добробуту населення, званий інклюзивним зростанням економіки. В умовах суспільної диджиталізації наголошено на важливості зростання доступності технологій та інтернету, показується зв'язок інклюзивності та технологічного розвитку, демонструється необхідність створення «диджитал-інклюзивності». Обґрунтовано інструменти розвитку зеленої економіки, до яких відносять: кліматичне регулювання, озеленення ланцюжків «виробництво-споживання», впровадження елементів поновлюваної енергетики, регулювання ринку зеленого фінансування та вуглецеве регулювання, стійка інфраструктура. Доведено, що інклюзивне зростання та перехід до зеленої економіки тісно переплетені та взаємопов'язані, що відображено в довгострокових стратегіях зеленого розвитку та особливостях розвитку інструментів зеленої економіки. Обґрунтовано висновок, що розрахунок індексів завдає напрям та висуває основні аспекти, які доцільно скоригувати з урахуванням національних цілей, стратегій та інтересів. При розробці програм використання природних ресурсів має бути створена екологічна політика, метою якої буде не лише досягнення певної цифри щодо ряду екологічних показників, виходячи з рекомендацій міжнародних організацій, а й зниження диспропорцій розвитку країн з урахуванням рекомендацій. При виявленні особливостей зеленого переходу країн необхідно додатково враховувати особливості енергобалансів країн, пріоритетні галузі для країни, особливості природи, ресурсний потенціал.

Ключові слова: зелена економіка, інклюзивне зростання, диджитал-інклюзивність, критерії зеленої економіки.

Бібл.: 25.

Довгаль Олена Андріївна – доктор економічних наук, професор, професор кафедри міжнародних економічних відносин та логістики, Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна (майдан Свободи, 4, Харків, 61022, Україна)

E-mail: e.dovgal@karazin.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3219-9731>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/845494>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57217603375>